

Vantaan kaupunki Kirjaamo

Asia: Lausunto Kivistön tähden asemakaavaehdotuksesta (232500)

Suomen luonnonsuojeluliiton Vantaan yhdistys on osallistunut aktiivisesti Kivistön alueen kaavoituksen jalostamiseen. Kivistön tähden asemakaavahanketta on kommentoitu sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman yhteydessä että lokakuussa 2019, jolloin kaavaehdotuksen ensimmäinen versio oli nähtävillä. Lisäksi yhdistys on toimittanut kaupungille joulukuussa 2019 Puu-Kivistön asemakaavavalitukseen liittyen lajistotietoja, jotka osaltaan koskettavat myös Kivistön tähden aluetta.

Nyt nähtävillä oleva kaavaehdotus ei luontovaikutusten sekä osallisille tarjottavan luontotiedon osalta eroa olennaisesti syksyllä 2019 nähtävillä olleesta ehdotuksesta. Siksi muistutuksessa joudutaan uusimaan monia edellisen muistutuksemme huomioita. Uusia huomioita esitetään lähinnä olemassa olevista luontoselvityksistä ja niiden riittävydestä, lahkaviosammaltilanteesta sekä tarvittavista toimenpiteistä.

Muistutuksessa on hyödynnetty yhdistyksen sekä Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin edustajien alueelle loppusyksyllä 2019 tekemän maastokäynnin havaintoja. Muistutuksen valokuvat ovat tältä maastokäynniltä (kuvaaja Kimmo Jääskeläinen).

Kaava-alueen keskeiset metsäiset luontotyyppi- arvot

Kivistön tähden kaava-alueella sekä sen itä- ja eteläpuolisilla alueilla on säästynyt merkittävä keskittymä pitkään intensiivisemmän metsänhoidon ulkopuolella olleita rehevähajaisia metsiä. Osa metsistä on lehtoja ja lehtomaisia kankaita, osa ruoho- ja lehtoturvekankaita .

Kuva 1. Kaava-alueen metsät ovat länsireunan aluspuuston raivausta lukuun ottamatta olleet pitkään metsänhoidon ulkopuolella, mikä näkyy puuston vaihtelevana rakenteena sekä ohuen ja keskijäreän kuusi- ja lehtilahopuun korkeana määränä. Kuvassa kaava-alueen pohjoisosan rakentamisalueita.

Kaava-alueen metsät edustavat maastokäynnin perusteella metsiä, jotka täyttävät pääosaltaan Etelä-Suomen metsäluonnon monimuotoisuusohjelman (METSO) luonnontieteellisissä valintaperusteissa määritetyt luonnonsuojelullisesti arvokkaan metsän kriteerit. Runsaslahopuustoisin osa (noin 4/5 kaava-alueesta) täyttää lehtojen, turvekankaiden sekä kangasmetsien luokan I kriteerit, niukkalahopuustoisempi osa on luokkaa II. Arvokkaat metsät jatkuvat myös kaava-alueen itä- ja eteläpuolelle. Metsien potentiaali uhanalaisen lahottajalajiston merkittäväksi esiintymisalueeksi on ilmeinen.

Alueen metsien luonnonsuojelubiologista arvoa lisää olennaisesti se, että alueen poikki kulkee maakunnallisesti tärkeä ekologinen viheryhteys Petikon metsistä Kivistön itäpuolisiin metsiin.

Kuva 2. Kaava-alueen itäosan sekametsää monipuolisella lahoppuustolla.

Tehdyistä luontoselvityksistä ja niiden asemasta osana kaava-aineistoja

Nähtävillä olevasta kaava-aineistosta puuttuu pääosa niistä luontoselvityksistä, joita alueella esitetään 2003-2019 tehdyn. Tarjolla on sen sijaan referaatteja tehdyistä selvityksistä. Lisäksi kaavaselostuksen vastineosuudesta löytyy maininta siitä, että tietolähteinä mainittuja selvityksiä voi hakea netistä tai pyytää kaupungin virkamiehiltä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää sitä, että kaavan merkittävät mahdolliset luontovaikutukset on tunnistettu viimeistään kaavaehdotuksessa. Olennaisten luontoselvitysten tulee myös olla osallisten tutustuttavina ja arvioitavina viimeistään kaavaehdotusvaiheessa. Tällainen kuuluu vähintäänkin hyvään, laadukkaaseen vuorovaikutukseen ja on peruskäytäntö muun muassa naapurikaupunki Espoossa.

On myös syytä todeta, että pelkät kahteen lajiin (tässä tapauksessa liito-orava ja lahokaviosammal) keskittyneet selvitykset ja havaintoaineistot eivät riitä siihen, että näin isolla luontoalueella olisi selvitetty riittävällä tavalla mahdollinen merkittävien luontoarvojen esiintyminen.

Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvitykset

Luontotyypit muodostavat keskeisen osan luonnon monimuotoisuutta ja siihen liittyvien hankevaikutusten arviointia. Näihin liittyvien selvitysten puuttuminen on Vantaan, mukaan lukien Kivistön alueen kaavoituksen toistuva helmasynti, joka on pääsyy useisiin viime vuosien asemakaavavalituksiin.

Kaavaselostuksessa tukeudutaan luontotyyppi- ja kasvillisuustietojen osalta vuonna 2003 tehtyyn *Marja-radan rakentamisen luontoseelvitys*-raporttiin (Metsätähti oy). Kyseistä selvitystä ei löydy sen enempää kaavan aineistoista kuin netistäkään. Olemme hankkineet kyseisen tuotoksen Vantaan virkamiehiltä ja tutustuneet siihen. Selvitys on luontotyyppitason tiedon kannalta epäinformatiivinen, riittämätön ja vanhentunut. Hankealue kuvataan siinä osana noin 15 ha laajuista, lehtomaisen kankaan keinotekoista ”kuviota”, joka on kuvattu neljällä lauseella (*11. Lehtomainen kangas: Kuviolla kasvaa tiheää, nuorehkoa (kl=4-5) ja kerroksellista sekametsää: pääosin koivua, kuusta, haapaa, paikoin runsaasti pihlajaa, harmaaleppää ja raitaa. Lahopuuta esiintyy vähän, lähinnä pienikokoista lehtipuita. Osa kuviosta on metsittynyttä peltoa. Lajistoon ei kuulu harvinaisia tai uhanalaisia lajeja.*)

Selvityksestä ei käy ilmi muut arvioidut ja selvitettyt asiat (esim. onko edes metsälain 10 § avainbiotoopit, vesilain 11 § luontotyypit sekä luonnonsuojelulain 29 § luontotyypit pyritty tunnistamaan). Ei myöskään käy ilmi mitä lajiryhmiä edustavat tarkasteltu harvinainen ja uhanalainen lajisto (oletettavasti vain putkilokasvit?).

Tämän muistutuksen kuvista 1-4 ja 6 sekä muistutuksen sivujen 1-2 kohdekuvauksesta hahmottuu osaltaan hankealueen nykytila ja alueen puuston luonnontilaisuuden kaltaisuudesta sekä lahopuustoisuudesta muodostuvat luontotyyppitason luontoarvot. On selvää, että vuoden 2003 kasvillisuusselvityksen aluekuvaukset ja johtopäätökset eivät enää kuvaa alueen luontotyyppitason nykytilaa riittävässä määrin. Voi jopa ilman kärjistämistä todeta, että luontoarvojen kannalta keskeisin tietopohja on vanhentunutta ja siten virheellistä.

Lepakkoselvitys

Tietämys kaava-alueen mahdollisesta merkityksestä lepakkojen kannalta perustuu vuonna 2009 tehtyyn Marja-Vantaan lepakkokartoitukseen. Kyseinen selvitys on oman aikansa tuotos eikä se enää 2020 tarjoa asemakaavoituksen kannalta riittävää tietopohjaa lepakoiden kannalta.

Käytetty metodi on ollut sellainen (yöaikaista lepakkohavainnointia detektorilla isoilla pinta-aloilla), ettei sen perusteella ole tosiasiaa ollut minkäänasteisia mahdollisuuksia paikallistaa hankealueen metsäosilla mahdollisesti sijaitsevia lepakoiden päiväpiiloja tai talvehtimispaikkoja. Tiedon tuotossa ei myöskään ole käytetty passiiviseurantalaitteita. Näiden tuottama lepakkotieto on nykyisin todettu keskeisen tärkeäksi lepakkojen liikkumisen ja alueidenkäytön dokumentoinnissa.

Lepakkoselvityksiin liittyvät maastokäynnit on tehty hankealueella tai sen lähialueilla toukokuun lopussa, heinäkuun lopussa sekä syyskuun loppupuoliskolla. Nykyinen kartoitusohje korostaa sitä, että kartoitukset tulee tehdä kesä-, heinä- ja elokuulla.

Lepakkokartoitusraportin kulkureittikartalta (s. 20) vahvistuu sekin, että pääosalla hankealueesta ei edes ole käyty kartoituksen yhteydessä.

Edellä kuvattujen seikkojen takia emme pidä hankealueen lepakkokartoitusta riittävänä.

Esitämme, että Vantaan kaupunki lisää tulevana vuosina tietopohjaa lepakkojen kannalta tärkeistä alueista. Myös asemakaavatasoiset, riittävän tarkat ja oikeilla metodeilla toteutetut selvitykset ovat ilmeisen tarpeellisia.

Liito-oravaselvitykset

Kaupungin vastineessa todetaan, että liito-oravaa koskevat vuosien 2017-2019 seurantatiedot löytyvät kaupungin virkamiehiltä, joilta ne on pyydettyä saatavilla. Yhdistyksen mielestä tällaiset maankäytön laillisuuden kannalta keskeiset luontotiedot kuuluu sisällyttää ehdotusvaiheen nähtävilläoloaineistoihin. Muistutuksen teon aikataulu ei mahdollista seuranta-aineistojen pyytämistä ja niihin perehtymistä. Oletamme kaavaselvityksen vastineen perusteella, että myös tällä hankealueella on 2017, 2018 ja 2019 tehty riittävät liito-oravaselvitykset, joissa merkkejä lajista ei ole kaava-alueelta havaittu. Jos selvityksiä ei ole tehty, on osallisille annettu väärää tietoa.

Luonnonsuojelujärjestöjen maastokäynnin perusteella kaava-alueella on joka tapauksessa selvää liito-oravapotentiaalia. Varsinkin kaava-alueen etelä- ja kaakkoisosassa sekä näihin rajautuvilla alueilla kasvaa merkittäviä määriä järeitä haapoja, mikä lisää metsäalueen houkuttelevuutta liito-oravan kannalta.

Kuva 3. Kaavan alueen etelä- ja kaakkoispuolella, osin Kivistön tähden kaava-alueelle ulottuen, on liito-oravalle hyvin soveltuvia, järeitä haapoja ja eri-ikäistä kuusta kasvavia sekametsiä.

Lahokaviosammalen esiintymisestä ja huomioinnista

Vantaan kaupunki on ansiokkaasti selvityttänyt lahokaviosammalen esiintymistä Vantaan metsissä. Sen jälkeen kun lajin esiintymistä opittiin v. 2019 havaitsemaan myös ns. protoneemavaiheen aikana, on tieto lajin ekologiasta ja yleisyydestä radikaalisti muuttunut. On ilmeistä, että nykyisellään lajin suojelutaso Vantaalla, varsinkin eräillä Vantaan metsäisemmällä suuralueilla lähenee suotuisaa tai saattaa jopa olla

suotuisa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tämä sinänsä toivottu asiantila säilyisi eri puolilla Vantaata, mikäli merkittävä määrä lajin erityisen tärkeitä ydinalueita tuhoetaan maankäytöllä.

Kaavaselostuksen luontoarvoja koskevassa osuudessa korostuu voimakkaasti hankealueelta v. 2017-2018 kaupungin omissa selvityksissä hankittu virallinen tieto lahkaviosammalen esiintymisestä sekä poikkeuslupahakemukseen liittyvät muodollisuudet.

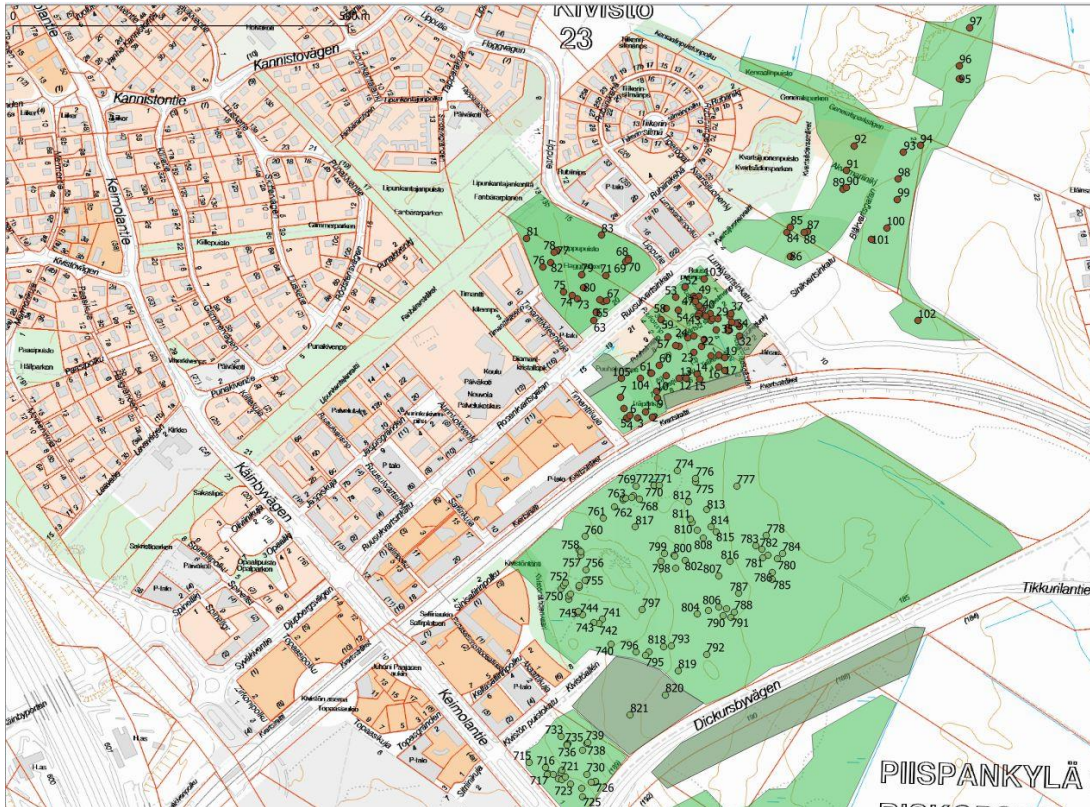
Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri on toimittanut joulukuussa 2019 kaupungin tietoon luontoharrastaja Ida Korhosen marraskuussa 2019 tuottamaa tietoa lahkaviosammal-protoneemojen esiintymisestä Kivistön, mukaan lukien Kivistön tähden kaava-alueella. Korhosen yhtenä päivänä tekemän selvityksen olennaisin tieto on se, että lajia esiintyy Kivistön tähden kaava-alueella huomattavasti runsaammin kuin mitä aikaisempien vuosien selvityksissä on havaittu. Korhosen aineistoa ei ole millään tavalla noteerattu kaavaselostuksessa, joka käsittelee lähinnä kaupungin kaavaileman poikkeuslupahakemuksen vaiheita.

Suomen luonnonsuojeluliiton Vantaan yhdistys edellyttää kaupungin liittävän kaava-aineistoon myös Korhosen tuottamat aineistot. Vasta niiden huomioinnin pohjalta on mahdollisuus kattavammin arvioida Koivupäänojan esiintymisalueen merkitystä Kivistön ja Vantaan lahkaviosammalten suojelun kannalta. Yhdistyksen oma arvio on se, että uusien tietojen vahvistaa sen, että Koivupäänojan esiintymä yhdessä lähialueen esiintymien kanssa kuuluu lajin suojelun kannalta valtakunnallisesti erittäin merkittäviin keskittymiin. Jos tällaisia satojen esiintymien esiintymiskeskittymiä ei edes pyritä suojelemaan, ollaan tiellä joka johtaa lajin suojelutason epäsuotuisuuteen.

Kuva 4. Pitkälle lahonneet kuusen kannot rehevä- ja kosteapohjaisessa sulkeutuneessa metsässä ovat keskeinen syy alueen merkittävyyteen lahkaviosammalten kannalta. Luontaiset kuusilahopuut takaavat lajin pidempiaikaisen säilymisen, mikäli aluetta ei rakenneta.

Kuva 5. Ida Korhosen 18.11. 2019 maastokäynnillä havaitsemat lahokaviosammalen protoneemat Kivistön alueella.

Kaavaehdotuksen vaikutuksista alueen luontoarvoihin

Kaavaehdotuksessa esitetty maankäyttö tuhoaa pääosan alueen olennaisimmista luontoarvoista. Laaja, merkittävältä osin luonnontilaisen kaltainen metsäkokonaisuus pirstoutuu pieniksi puistometsiköiksi, joiden luonnontilan säilyttäminen on käytännössä mahdotonta.

Kaavaehdotus ei myöskään turvaa kunnollista eteläpohjoissuuntaista ekologista yhteyttä kaava-alueen poikki. Kaupunki on kuitenkin valtuustostrategiassaan sitoutunut siihen, että ekologiset yhteydet säilytetään ja tämän on syytä koskea myös tekeillä olevia kaavoja. Kivistön tähden osalta ekologisten yhteyden merkitystä lisää se, että alueen poikki kulkee tällä hetkellä ainoa metsäekologinen viheryhteys Petikon luontoalueen sekä Kivistön metsien välillä.

Kuva 6. Runsalahopuustoista Korukivenkallion VL-aluea. VL-alueen pieni koko ja ympärille esitetty raskas rakentaminen eivät mahdollista alueen luonnontilan säilyttämistä, mikäli kaavaehdotuksen maankäyttö toteutuu.

Jatkotoimenpiteet

Kaavan luontotietopohja ei ole riittävä, jotta kaavaa kannattaisi viedä eteenpäin. Lisäksi kaava-alueella koskeva luontoaineistojen esittely on toteutettu kaavaehdotuksessa tavalla, joka ei täytä hyvän kaavavuorovaikutuksen kriteerejä ja on mahdollisesti myös maankäyttö- ja rakennuslain vastainen.

Esitämme, että kaupunki

- 1) teettää kaava-alueella sekä sen itä- ja eteläpuolisilla alueilla keskeisten luontotyyppien ja METSO-elinympäristöjen selvityksen sekä päivittää lepakkoselvityksen parhaita 2020-luvun selvityskäytäntöjä noudattaen. Harkintaan on syytä ottaa myös muiden keskeisten lahopuulajiryhmien selvityttäminen.
- 2) huomio uuden lahopuulajien inventaarion (mm. Ida Korhosen marraskuun 2019 havaintoaineisto) ja arvioi Koivupäänojan esiintymisalueen kokonaismerkityksen Kivistön ja Vantaan kannalta sen pohjalta.
- 3) muokkaa kaavaehdotusta siten, että lopputulos on luontoarvojen sekä ekologisen yhteyden säilymisen kannalta nykyistä selvästi säilyttävämpi.
- 4) huolehtii jatkossa siitä, että keskeiset luontoselvitykset ovat osallisten nähtävinä kaavaehdotusten nähtävänä oloaikana niin Kivistön kaavojen kuin muidenkin kaavojen kohdalla.

ystävällisesti

Keijo Savola, luonnonsuojeluasiantuntija, SII Uudenmaan piiri

Kimmo Jääskeläinen, pj, SII Vantaa